

MIJN OMA EN OPA

MIJN oma's zijn dood. Zo gaat dat met oma's. Met opa's trouwens ook. Ze gaan allemaal een keer dood. Maar sommige doen dat veel te vroeg. Misschien heb jij dat zelf ook al gemerkt.

Mijn opa's heb ik nooit gekend. Ik ken ze alleen van zwart-wit-foto's. En ik weet veel te weinig van ze. Ik zou ze willen vragen naar hun opa's, en de opa's van hun opa's. Waar woonden ze? Wat deden ze? Hadden ze een beetje lol in hun leven?

Aan mijn eigen oma's en opa's kan ik het niet meer vragen. Daarom heb ik van alles uitgezocht over andere oma's en opa's. En daar weer de oma's en opa's van. Wat waren dat een viespeuken, slimmeriken, armoedzaaiers, mafkezen, deugnieten, angsthazen, bofkonten, pechvogels...

Je zult het vanzelf wel zien. Elk hoofdstukje begint met een oma of opa die geboren is rond 1950. Hun oma's en opa's leefden nog een halve eeuw eerder. Zo neemt elke oma of opa je een slordige vijftig jaar verder mee terug in de tijd. Voor je het weet zit je tussen de Vikingen.

MIJN OMA HEEFT EEN BROER EN EEN ZUS

**DE OMA VAN MIJN OMA
HAD DRIE BROERS EN TWEE ZUSSEN**

**DE OMA VAN DE OMA VAN MIJN OMA
HAD DRIE BROERS EN ZEVEN ZUSSEN**

DAT zijn er vast meer dan jij hebt. Waarom ik dat denk? Omdat oma's in de loop der eeuwen steeds minder broers en zussen kregen. En daar zijn goede redenen voor. In de negentiende eeuw wilden de meeste mensen veel kinderen, omdat die mooi konden helpen om geld te verdienen of voedsel te verbouwen. Kinderen kosten natuurlijk geld, maar ze hielpen ook in het bedrijf van hun ouders. Of dat nou een boerderij was, een bakkerij of een herberg. Toen er fabrieken kwamen, gingen de kinderen ook daar aan het werk. Veel arme gezinnen hadden het geld hard nodig.

Mensen kregen ook veel kinderen omdat kinderen vaak jong stierven. Ze werden sneller ziek en er waren veel minder medicijnen dan nu. Dan kon je maar beter een heleboel kinderen krijgen. Zo wist je tenminste zeker dat er een paar over bleven. Die had je ook nodig als je later oud was. Want aan pensioen of bejaardenhuizen deden ze toen nog niet. Oude mensen hadden hun kinderen nodig om voor ze te zorgen. Best logisch eigenlijk: je ouders hebben voor jou gezorgd toen je nog

klein en hulpeloos was. Dan mag jij aan het eind van hun leven ook wel een beetje voor hen zorgen.

Er is trouwens nóg een goede reden waarom mensen veel kinderen kregen. God had het zelf zo gewild: 'Gaat heen en vermenigvuldigt u' staat er in de Bijbel. Daarmee bedoelt hij niet dat je keersommen moet gaan maken, maar wel dat je meer mensjes moet maken. En omdat mensen vroeger heel gelovig waren, deden ze alles wat er in de Bijbel stond. Dus zodra ze getrouwd waren, zorgden ze ervoor dat ze heel veel kinderen kregen.

In de twintigste eeuw veranderde er veel. Er kwamen betere huizen, met toiletten en waterleiding. Daardoor werden mensen minder gauw ziek. Kinderen mochten niet meer werken in de fabriek. Arbeiders kregen meer loon. Dus waren er minder kinderen nodig om te helpen met geld verdienen. Maar hoe zorg je dat je minder kinderen krijgt? Dan moet je minder vrijen. Hmm, daar had niet iedereen zin in. Gelukkig zijn er ook manieren om te vrijen zonder kinderen te krijgen. In 1960 werd zelfs een pil uitgevonden

die daarvoor zorgt. Veel mensen waren daar zo blij mee dat ze hem De Pil noemden. Alsof er geen andere pillen bestonden. Alleen de paus was niet blij. Die vond dat alleen God mag bepalen hoeveel kinderen je krijgt. Daarom hadden strenggelovige mensen soms nog wel een heleboel broers en zussen.

MIJN OPA WOONT IN EEN WOONTOREN

DE OPA VAN MIJN OPA WOONDE IN EEN RIJTJESHUIS

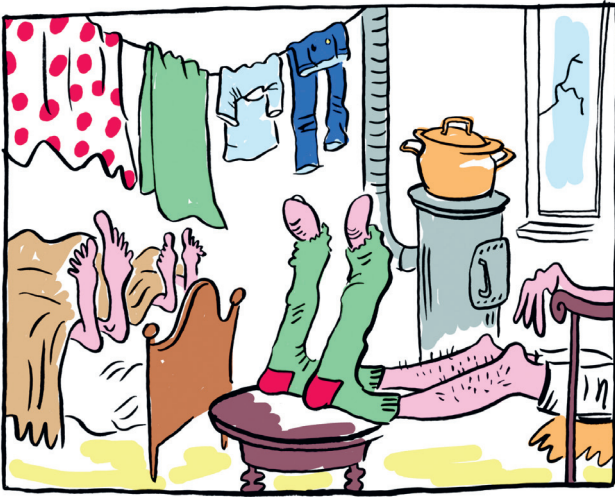

DE OPA VAN DE OPA VAN MIJN OPA WOONDE IN EEN PLAGGENHUT

EEN plaggenhut is zo simpel dat je hem zelf kunt maken. Graaf een rechthoekig gat in de grond, ongeveer een halve meter diep en net zo groot als jouw kamer. Zorg dat de kuil mooi vlak is. Zet nu een paar boomstammen tegen elkaar schuin boven de kuil. Steek een flinke stapel plaggen. Dat betekent dat je de bovenste laag grond van de bodem af haalt. Als je dat goed doet, blijft de grond dankzij de wortels aan elkaar zitten. Zo krijg je een soort dekentjes van hei of gras. Die plaggen leg je over de stammen heen, zodat er een mooi dak ontstaat. Nu de boel nog een beetje afwerken. Een deurtje hier, een raampje daar. Ach, doe eens luxe en maak er meteen een schoorsteen in. Dan gaat de rook misschien wel naar buiten. Wat een prachtige plek om je leven door te brengen met je ouders, je zeven broers en zussen, de geit en de familie rat, vlo en kakkerlak.

Natuurlijk woonde eind negentiende eeuw niet iedereen in zo'n plaggenhut. Het waren vooral arme landarbeiders die geen geld hadden voor een echte woning. Maar in de stad was het niet veel beter. Om te werken in de fabrieken waren heel veel mensen naar de stad verhuisd. Daar kwamen ze plek tekort. Grote gezinnen woonden hutjemutje in een woning die uit één kamer bestond. Die ene kamer was een woonkamer, keuken, badkamer en drie slaapkamers ineens. Je lag dus met z'n drieën of vieren in bed, pal naast de kachel waar moeder de aardappels op kookte en vader zijn kleren droogde.

De huizen waren vochtig en benauwd en de bewoners zaten zo dicht op elkaar dat ze elkaar makkelijk met ziektes besmetten. Dat kon niet gezond zijn, vond ook de regering. Er kwam zelfs een wet waarin stond hoe woningen eruit moesten zien. Zo moest elke kamer een raam hebben en hadden kinderen vanaf twaalf jaar recht op een eigen kamer. Altijd handig om te weten! Maar de woningen moesten vooral groter worden. En daar was ruimte voor nodig. Dus kwamen er woningen boven elkaar: flats of appartementen.

De eerste flats waren van alle gemakken voorzien. Je kon zelfs één keer per dag een emmertje warm water halen bij de beheerder. Tegenwoordig zijn er woontorens van meer dan 150 meter hoog. Daar zoef je met een lift zo naar boven. Plaggenhuttenbewoners zouden er hun ogen hebben uitgekeken. Er komt warm water uit de kraan en elektriciteit uit de muur. Er zijn knopjes om het licht aan te doen, om de verwarming hoger te zetten en het eten mee op te warmen. Een eeuw geleden was dat nog pure sciencefiction.

MIJN OMA GAAT NAAR NICK & SIMON

**DE OMA VAN MIJN OMA GING NAAR
HET CONCERT VAN DE HARMONIE**

**DE OMA VAN DE OMA
VAN DE OMA VAN DE OMA VAN MIJN OMA
GING NAAR EEN OPHANGING**

HET was vaak gezellig druk als er weer iemand opgehangen werd. Honderden mensen kwamen kijken hoe een misdadiger zijn dood tegemoet ging. Cafés en marktkramen deden goede zaken. Het wachtende volk haalde eten en drinken alsof het op een popfestival was. De mensen waren natuurlijk niet zo veel gewend als het om vermaak ging. Ze hadden geen iPad, geen televisie, geen radio. Nick & Simon waren nog lang niet geboren en van de harmonie had nog bijna niemand gehoord. (Dat is een orkest met een heleboel toeters en trommels, voor het geval jij er ook nog nooit van gehoord hebt.)

Niet zo gek dus dat het marktplein helemaal vol liep met mensen die wilden zien hoe de misdadiger zijn verdiende loon kreeg. Al was het vaak de vraag of hij de doodstraf echt verdiende. De politie en rechter waren toen wat minder netjes dan nu. Soms werd de misdadiger net zo lang pijn gedaan tot hij zijn misdaad bekende.

Op de dag van de ophanging bracht de beul de

veroordeelde naar het schavot, een soort podium. Zo kon iedereen zien wat er met je gebeurde als je een erge misdaad beging. In het podium zat een valluik, waarop de veroordeelde moest gaan staan. De beul legde de strop om zijn nek: een lus die vast zit aan de galg. Die ken je wel van het spelletje Galgje. Maar de arme misdadiger mocht geen letters raden. Niets kon hem nog redden. Zodra de beul het valluik opende, hing hij aan de strop. Hopelijk ging hij snel dood.

De show was dan nog niet afgelopen. Het lijk van de misdadiger moest nog maanden dienst doen als waarschuwing. Met paarden werd het lichaam naar de rand van de stad gesleept. Daar was een veld met galgen waar de lijken van misdadigers nog eens werden tentoongesteld. Het galgenveld lag meestal zo ver van de stad dat je geen last had van de stank van de rottende lichamen, maar wel op een goed zichtbare plek, waar veel mensen langskwamen. Iedereen moest weten dat in deze stad geen plaats was voor moordenaars en andere boeven.

Veel steden en dorpen hebben nu nog buurten met namen als Galgenberg of Galgenveld. Als je over het marktplein van een oude plaats loopt, kun je er bijna zeker van zijn dat daar vroeger misdadigers werden opgehangen. Denk daar maar eens aan als je op de markt een stroopwafel krijgt of naar de kermis gaat.

MIJN OPA GEEFT GELD AAN BANGLADESH

**DE OPA VAN MIJN OPA
KREEG DADELS UIT IRAK**

**DE OPA VAN DE OPA VAN DE OPA
VAN DE OPA VAN DE OPA VAN DE OPA
VAN DE OPA VAN DE OPA VAN MIJN OPA
MOEST ZICHZELF MAAR ZIEN TE REDDEN**

NATUURRAMPEN gebeuren meestal ver weg. Een hongersnood in Ethiopië, een aardbeving in Chili, een overstroming in Bangladesh... Zo'n ramp komt in alle kranten en in alle journaals van de wereld. Als het erg genoeg is geven mensen geld of sturen ze spullen om de slachtoffers te helpen. In Nederland komen zulke rampen niet voor. Of toch? In 1953 was Nederland de plek waar de hele

wereld naar keek. Tientallen landen stuurden hulp. Er kwamen laarzen uit Canada, dekens uit Zweden, dadels uit Irak, jute zakken uit India en krenten uit Griekenland. Engeland stuurde snoep, Jamaica stuurde suiker, Duitsland gaf ons zeep, Iran stuurde rijst en de Verenigde Staten stuurden wol. In Nederland zamelden mensen op allerlei manieren geld in. Kinderen haalden lege flessen op, het Nederlands Elftal speelde een

